

Thema 5

MIJN TAAL en TOS: lessen

Motto:
Taal doe ik op mijn manier!

Inhoudsopgave Thema 5 MIJN TAAL onderbouw

5.1. ZENDEN en ONTVANGEN.....	3
Groep 1. Kijk dan!	3
Groep 2. Bedoel je?	4
Groep 3. Post	5
5.2. TAAL EN IK	6
Groep 1. Babypraat	6
Groep 2. Peuterpraat	7
Groep 3. Toen en nu.....	8
5.3. OVERAL TAAL.....	9
Groep 1. Op kraambezoek.....	9
Groep 2. Ik wil.....	10
Groep 3. Bonjour	10
5.4. HEB JIJ DAT OOK?	11
Groep 1. Weet jij het woord?	11
Groep 2. Huh?.....	12
Groep 3. Zo is het	13
5.5. DAT HELPT!	14
Groep 1. Help!	14
Groep 2. Help mij met.....	15
Groep 3. Dat helpt!.....	16
5.6. TOS(TI)-MONUMENT	17
Groep 1. Ik ben trots op mij.....	17
Groep 2. Trots zie je zo	17
Groep 3. Trots op het proberen	18

5.1. ZENDEN en ONTVANGEN

Groep 1. Kijk dan!

Doel

De leerling kan eenvoudige boodschappen overbrengen met lichaamshoudingen en gezichtsuitdrukkingen.

Materiaal

Digibord: zet het filmpje *Ochtendritueel* klaar ([Mighty Impulse Movement - "Ochtend ritueel" \(youtube.com\)](https://www.youtube.com/watch?v=...)).

Werkwijze

Leg kort uit dat je ook zonder te praten heel veel kunt vertellen. Je vertelt dan met lichaamstaal en met gezichtsuitdrukkingen. Doe iets voor!

Kijk vervolgens naar het filmpje en zet het regelmatig stil.

Bespreek met de kinderen wat de mime-speler doet en speel het dan na.

- Wakker worden en opstaan
- Kleren uit de kast pakken en aantrekken:
  - Broek past niet meer: hoe kijk je dan?
  - Overhemd aantrekken, knoopjes dicht: kunnen de kinderen dat al zelf?
- Schoenen aan, veters strikken. Wie strikt hun veters?
- In de spiegel kijken, gezicht wassen, tandenpoetsen, gel in je haar, deodorant. Wat doen de kinderen wel en wat niet? Wat doen ze zelf en waarmee krijgen ze hulp en van wie? Zien ze hun vader of moeder dingen doen die ze zelf niet doen?

Groep 2. Bedoel je?

Doel

De leerling kan eenvoudige lichaamshoudingen en gezichtsuitdrukkingen van anderen 'lezen'.

Materiaal

-

Werkwijze

Vertel kort iets over zenden en ontvangen.

Gooi een bal naar een van de leerlingen en zeg: ik heb iets naar jou gegooid. Heb jij de bal ook ontvangen?

Geef een kaart aan een leerling en zeg: ik heb jou iets gegeven. Heb jij de kaart ook ontvangen?

Zeg tegen de logopedist 'we gaan vandaag praten met ons lijf en met ons gezicht'. De logopedist zegt: 'ik heb jouw boodschap ontvangen. Leuk, praten met ons lijf en gezicht'.

Wat de juf deed was zenden. Wie wil er ook iets zenden?

Verdeel de groep in tweeën. Elke groep gaat bedenken (en oefenen) hoe ze zonder te praten twee boodschappen kunnen verzenden, de andere groep mag raden wat de boodschappen zijn.

Er mogen gebaren, gezichtsuitdrukkingen en geluiden worden gebruikt.

Groep 3. Post

Doel

De leerling kan een concrete boodschap zenden en ontvangen.

Materiaal

Printen voor alle leerlingen:

- *Ansichtkaart*
- *Ansichtkaart aan leerlingen:*
en versturen per post!

Digibord: plaat *Post*.

Vorbereiden: Namen van de kinderen op kleine papiertjes dichtgevouwen in een bak (voor het lootjes trekken).

Werkwijze

Stuur een paar dagen van tevoren de *Ansichtkaart aan leerlingen* naar het huisadres van alle leerlingen. Vul je naam in bij de afzender.

Hoe vonden de kinderen het om een kaart te ontvangen?

Wat hebben ze met de kaart gedaan?

Heeft iemand voorgelezen wat er op de kaart staat?

Een kaart verzenden is net zo leuk als een kaart ontvangen. Als je een kaart verzendt kun je er precies opzetten wat je zelf wil.

Laat de kinderen een kaart maken voor een klasgenoot (trek lootjes om te bepalen voor wie de leerlingen een kaart maken).

Op de voorkant van de kaart maken ze een tekening, op de achterkant zetten ze hun naam en als dat lukt een korte tekst.

Laat de kinderen de kaarten tot slot 'bezorgen' bij de geadresseerde of adresseer de kaarten en breng ze samen naar de dichtstbijzijnde brievenbus.

Groep 1. Babypraat

Doel

De leerling kan verschillen en overeenkomsten tussen zichzelf en anderen benoemen.

Materiaal

Digibord: zet het filmpje klaar van de communicerende baby ([4 Week Old Talking and Cooing \(youtube.com\)](https://www.youtube.com/watch?v=4WeekOldTalkingandCooing)).

Werkwijze

Vraag in de kring of kinderen wel eens een baby hebben horen praten. Waarschijnlijk niet....! Vertel dat jij zelf toch wel eens een gesprek hebt gevoerd met een pasgeboren baby. Hoe kan dat?

Laat het filmpje van de baby van vier weken zien. Wat zien en horen de kinderen? Is dit een wonderbaby? Deden zij dat ook toen ze klein waren?

Vertel dat je met je lijf heel veel kunt vertellen. Wat kunnen de kinderen vertellen met hun lijf? Doe iets voor en laat na doen. Laat elk kind iets voordoen dat door de anderen wordt nagedaan.

Groep 2. Peuterpraat

Doel

De leerling herkent dat taal iets is wat je moet leren en dat het voor de een moeilijker is dan voor de ander om te leren praten.

Materiaal

Digibord: zet het filmpje van pratende peuters klaar ([Thijs & Max - goed gesprek \(youtube.com\)](#)).

Klaarzetten: 'ijsbolletjes' van crêpepapier (bruin voor chocola, geel voor vanille, rood voor aardbei).

Werkwijze

Vertel dat alle kinderen moeten *leren* om te praten. Als een baby'tje geboren wordt, kan het nog niet praten. Taal leer je stukje bij beetje. Door te luisteren naar je mama en papa en door te oefenen. Baby'tjes maken eerst allerlei geluidjes en gaan later brabbelen. Kijk maar naar het filmpje.

Toon (een stukje van) het filmpje van de brabbelende tweeling.

Wat zeggen de jongetjes tegen elkaar? Begrijpen ze elkaar? Kun je ze verstaan? De jongetjes brabbelen niet alleen, maar wijzen ook aan wat ze bedoelen.

Taal leren gaat bij de een wat sneller en wat makkelijker dan bij de ander. Maar met veel oefenen gaat het steeds een beetje beter.

Vandaag gaan we oefenen met brabbelen zoals de tweeling.

Je bestelt een ijsje in brabbeltaal en met gebaren. Moet het een hoorntje zijn of een bakje?

Welke smaak moet het ijsje hebben: aardbei, chocola, vanille?

Je gaat naar de dierenwinkel en je mag een dier uitzoeken. Wordt het een poes, een hond, een konijn, een cavia of een goudvis? En hoe neem je het dier mee naar huis? In een mandje, een bakje, een zakje, of aan een lijntje?

Groep 3. Toen en nu

Doel

De leerling kan iets vertellen over de eigen taalontwikkeling.

Materiaal

Foto's van alle kinderen van toen ze net op school waren (dus van groep 1 of als die er niet zijn van het begin van het schooljaar).

Digibord: filmpje van een telefonerende peuter ([Small Baby Talking On Mobile \(youtube.com\)](https://www.youtube.com/watch?v=SmallBabyTalkingOnMobile)).

Werkwijze

Hang de foto's van toen de kinderen net op school zaten aan een waslijn in de klas.

Vertel dat kinderen taal leren door na te doen. Kijk naar het filmpje van de telefonerende peuter. Wat zien de kinderen? Zien zij ook wel eens iemand telefoneren?

Laat de kinderen kort in tweetallen met elkaar telefoneren. Ze mogen de baby uit het filmpje nadoen of een van hun ouders die aan het bellen is. Misschien spreekt die ouder een andere taal? Zeggen ze hun naam aan het begin van het gesprek?

Konden de kinderen al praten toen ze op school kwamen? Welke taal (of talen) spraken ze toen? Loop naar de foto's aan de waslijn. Vertel bij de foto van elk kind over het verschil tussen toen en nu. Alle kinderen kunnen nu meer en kunnen dingen beter dan toen! Maak een foto van de waslijn en print deze uit voor alle leerlingen voor in hun portfolio.

Groep 1. Op kraambezoek

Doel

De leerling kan laten zien wat je met lichaamstaal (lichaamshouding en gezichtsuitdrukking) kan zeggen en weet hoe je in de klas met lichaamstaal de aandacht vraagt.

Materiaal

Pop

Werkwijze

In de klas is er lichaamstaal die iedereen verstaat. Welke is dat?

Als je iets wilt vragen of zeggen, dan..... steek je je vinger op!

Maar soms is lichaamstaal een beetje ingewikkelder. En dus gaan we oefenen.

De kinderen staan in de kring, in het midden ligt een pasgeboren baby (pop). Praat met de kinderen over baby's:

- Wat zeg je tegen iemand die net een baby heeft gekregen?
- Wat voor cadeautje zou je kopen?
- Ben je wel eens bij een baby geweest?

Alle kinderen mogen bij de baby kijken en laten zien hoe zij de baby zouden verwelkomen.

Alle kinderen lopen door de ruimte.

De kinderen gaan zich in verschillende mensen inleven. Geef de kinderen opdrachten, we zijn nu allemaal:

- Een baby
- Een jaloerse grote broer of zus
- Een strenge tante of oom
- Een lieve opa of oma
- Een haastige vader of moeder
- Een verlegen neefje of nichtje

De kinderen lopen en bewegen op een manier die bij de persoon past.

Groep 2. Ik wil....

Doel

De leerling begrijpt dat taal een middel is om iets te bereiken.

Materiaal

Digibord: plaat *Ik wil*.

Werkwijze

De kinderen zitten in de kring. Kijk naar de plaat op het digibord. Wat wil dit kindje? Vertel dat jullie vandaag gaan uitvinden hoe je kunt bereiken wat je wilt. Leg de kinderen vervolgens verschillende situaties voor en vraag bij elke situatie om *zoveel mogelijk manieren* om je doel te bereiken in deze situatie. De kinderen mogen hun antwoord zeggen, maar ook voordoen.

- Je hebt honger. Wat kun je doen om te zorgen dat je iets te eten krijgt?
- Je wilt tekenen, maar je potlood ligt op de grond.
- Je wilt tekenen, maar je hebt geen potlood.
- Er staat een koektrommel op een hoge plank. Je kunt er niet bij, maar je wilt wel een koekje.
- De juf heeft iets uitgelegd, maar je weet niet wat je moet doen.

Voeg situaties toe die passen bij de dagelijkse praktijk in de groep.

Groep 3. Bonjour

Doel

De leerling kan benoemen welke taal of talen hij/zij begrijpt en spreekt.

Materiaal

Digibord: zet het filmpje *Hallo in 20 talen* klaar ([Saying hello in different languages part 1 \(youtube.com\)](https://www.youtube.com/watch?v=...)).

Werkwijze

Bekijk het filmpje eerst helemaal. Zijn er kinderen in de klas die niet alleen Nederlands spreken, maar ook een andere taal? Wie herkende hallo in een andere taal? Ga in het filmpje op zoek naar een taal die door een kind uit de klas wordt gesproken. Kan het kind nog meer zeggen dan hallo? De andere kinderen mogen het woord na zeggen. De taal die genoemd is, komt op het bord te staan. Hoeveel talen kennen we met z'n allen?

5.4. HEB JIJ DAT OOK?

Groep 1. Weet jij het woord?

Doel

De leerling kan aangeven als het haar/hem niet lukt om te zeggen wat zij/hij bedoelt en accepteert hulp van de leerkracht.

Materiaal

Digibord: Interactief voorleesboek *Help! Weet jij het woord?* (Kentalis, 2016).

Print, lamineer en snijd doormidden voor alle leerlingen: *Konijnen*.

Werkwijze

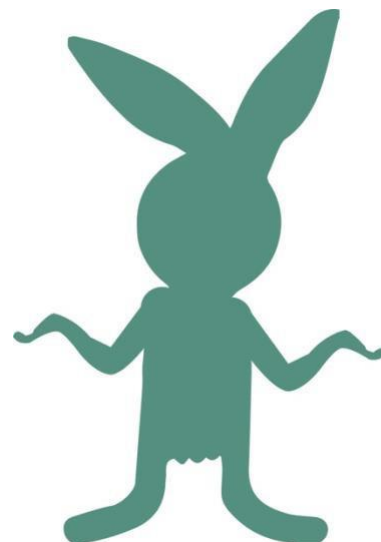
Lees het prentenboek interactief voor en ga met de kinderen op zoek naar het woord dat Tossie zoekt.

Volg de acties van Tossie en bespreek met de kinderen wat *zij* doen als ze niet op een woord kunnen komen zoals Tossie.

Ze kunnen *aanwijzen* wat ze bedoelen, ze kunnen het *voordoen*, ze kunnen de *tijd* nemen om na te denken, ze kunnen *hulp* vragen.

Spreek af dat de kinderen in de klas op verschillende manieren hulp kunnen vragen aan de leerkracht of onderwijsassistent.

Ze kunnen een afgesproken gebaar maken, ze kunnen een afgesproken woord zeggen of ze kunnen hun kaartje van het vragende konijn laten zien.

Groep 2. Huh?

Doel

De leerling kan zelf strategieën bedenken voor als er iets niet lukt en aangeven als het uiteindelijk niet lukt om iets zelf op te lossen.

Materiaal

Digibord:

Filmpje: *Hond met stok* ([Dog Thinks Through A Problem - YouTube](#)). Platen: *Pak de bal*.

Werkwijze

Bekijk het filmpje van de hond en bespreek wat er gebeurt. De hond wil de brug over, maar het lukt niet. Hoe komt dat? Na veel proberen heeft de hond een manier gevonden, waardoor hij toch, mét de stok over de brug kan lopen. De hond heeft een list verzonnen! Een list is een slim plannetje om een probleem op te lossen.

Verzinnen de kinderen ook wel eens een list? Als iets niet lukt en ze blijven het maar proberen?

Vandaag is een dag om listen te verzinnen.

Zoek aan de hand van *Pak de bal* samen naar oplossingen voor het probleem. Het probleem is dat je de bal wilt hebben, maar dat je er niet zomaar bij kunt. Verzin een list!

Bij het voorbeeld van de bal die *in* een kast ligt die het kind niet mag open maken van de juf: leg uit dat er situaties zijn waarin je hulp moet vragen.

Als je iets zelf kunt oplossen, los je het zelf op.

Als je hulp nodig hebt, dan vraag je om hulp.

Groep 3. Zo is het

Doel

De leerling kan aan de hand van voorbeelden en/of afbeeldingen bevestigen of ontkennen of hij/zij iets moeilijk vindt (woorden uitspreken, woorden vinden, vertellen, begrijpen).

Materiaal

Digibord: *Beeldverhaal-taal-moeilijk*.

Print, lamineer en snijd of knip *Dit-vind-ik-moeilijk* voor alle leerlingen.

Werkwijze

Zet het beeldverhaal klaar op het digibord en vertel aan de hand van de afbeeldingen *interactief* over de problemen die de hoofdpersonen hebben met taal. Gebruik voorbeelden uit de klas of van het plein die de kinderen herkennen. Denk ook aan meertalige kinderen die een woord wel weten in de ene taal, maar niet in de andere taal.

De hoofdpersonen (en hun problemen):

- Tossie (woorden vinden)
- Uil (informatie verwerken)
- Nijlpaard (woorden uitspreken)
- Beer (vertellen)

En wij dan?

Wat herkennen de kinderen? Bij zichzelf, bij anderen?

Verbind de verhalen van Tossie, Uil, Nijlpaard en Beer met:

- De ervaringen van de leerlingen
- De *Dit-vind-ik-moeilijk*-picto's.

Bekijk de picto's één voor één.

Wat is er te zien op het plaatje? Wat vindt het blauwe konijn in het

plaatje moeilijk? Als kinderen hetzelfde moeilijk vinden als het blauwe konijn, dan krijgen ze dit plaatje.

5.5. DAT HELPT!

Groep 1. Help!

Doel

De leerling vraagt hulp als hij/zij iets niet begrijpt of hulp nodig heeft.

Materiaal

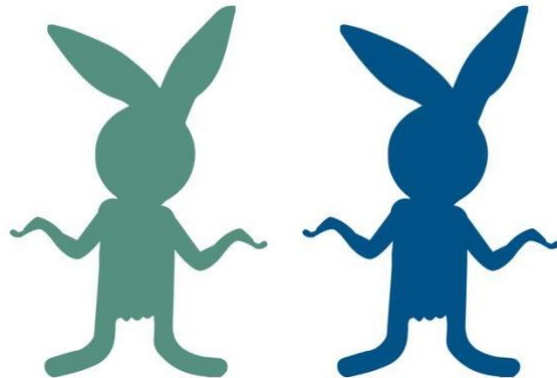
Digibord: *Konijnen*.

Als je dat voor de vorige les nog niet hebt gedaan, print en lamineer dan *Konijnen* voor alle leerlingen.

Werkwijze

Alle kinderen zitten aan hun tafeltje. Zet de afbeelding van het konijn klaar op het digibord en zorg dat alle

kinderen een groen en een blauw konijn op hun tafel hebben liggen. Leg uit dat je om hulp kunt vragen: als je iets niet kunt, niet snapt, niet durft of niet wilt. Vertel dat jullie gaan oefenen met hulp vragen en dat de kinderen hulp mogen vragen door een kaartje met het konijn te pakken en het in de lucht steken.

Hulp vragen is belangrijk en stoer!

Beter om hulp vragen dan afwachten tot iemand je komt helpen!

1. Deel papier en kleurpotloden uit (een paar kinderen krijgen geen rood potlood). Ga dan zitten. Wat gebeurt er (niet)?
Weten de kinderen wat ze moeten doen? Wat gaan ze doen? Vragen ze wat ze moeten doen?
2. Vertel de kinderen dat ze een huis gaan tekenen met een rood dak.
Een paar kinderen hebben geen rood potlood gekregen.
Wat doen de kinderen die geen rood potlood hebben? Geven ze het dak een andere kleur (goed verzonnen!), krijgt het huis geen dak, vragen ze om een rood potlood of pakken ze zelf een rood potlood?
3. Vertel de kinderen dat ze hun tekening in hun PeTOS-map (portfolio) mogen stoppen. Weten ze welke map je bedoelt? Hebben ze die map in hun laatje liggen?

Vat samen wat er is geleerd:

- Weet je niet wat je moet doen? Vraag het aan het kind dat naast je zit of aan de leerkracht.
- Geen potlood? Pak er eentje of vraag er eentje!

Groep 2. Help mij met...

Doel

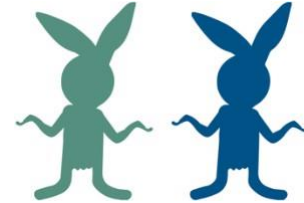
De leerling kan benoemen waarmee hij/zij hulp bij nodig heeft.

Materiaal

Digibord:

- Konijnen
- Dichte kast

Print, lamineer en snijd doormidden voor alle leerlingen:
Konijnen.

Werkwijze

Haal terug dat jullie in de vorige les listen hebben verzonnen om de bal te pakken die op, onder, achter of in de kast lag.

In die les lag de bal ook een keer in een kast die de kinderen niet open mochten maken. Weten de kinderen nog hoe ze dat oplossen?

Ze vroegen om hulp!

Als je iets zelf niet kunt oplossen vraag je hulp.

Toon de afbeelding van de dichte kast.

De bal ligt in de kast en jij mag de kast niet open maken.

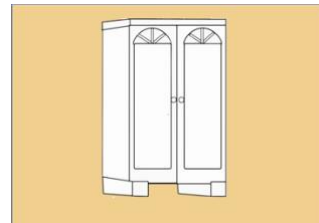
Wat gebeurt er als je aan de leerkracht vraagt (met een gebaar, een woord of een konijn) om je te helpen? Weet de leerkracht wat het probleem is? Dat de bal in de kast ligt? Dat jij de bal wil hebben?

De bal ligt in de kast en je mag de kast niet open maken.

Wat te doen?

Speel rollenspelletjes om te laten zien wat je allemaal kan doen.

- Leerkracht – logopedist
- Leerkracht – leerling
- Logopedist – leerling
- Leerling - leerling

Groep 3. Dat helpt!

Doel

De leerling kan aangeven hoe je haar/hem het beste kunt helpen.

Materiaal

Digibord: Filmpje *Kikker is ziek* ([kikker is ziek - YouTube](#)).

Werkwijze

Vertel dat jullie gaan kijken naar een filmpje over Kikker die ziek is. Al zijn vrienden proberen Kikker te helpen.

Bespreek het filmpje. Wat doen de vrienden van Kikker om hem te helpen?

- Beertje gaat Eend halen
- Eend neemt een bloemetje mee
- Varkentje brengt soep
- Rat zegt: Kikker is ziek
- Haas wil een verhaal voorlezen

Wat vinden de kinderen fijn als ze ziek zijn?

Vertel dan een voorbeeld van iets dat jou (leerkracht of logopedist) heel erg helpt als je iets moet doen dat je moeilijk vindt. Houd het concreet en kies je voorbeelden zoveel mogelijk op het gebied van taal.

Als iemand zachtjes praat, dan helpt het als hij of zij *harder* gaat praten.

Als iemand snel praat, dan helpt het als hij of zij *langzamer* gaat praten.

Als iemand onduidelijk praat, dan helpt het als hij of zij *duidelijker* gaat praten.

Voordoelen helpt om te begrijpen wat je moet doen.

Herhalen helpt om te onthouden wat er is gezegd.

Wat helpt de kinderen als ze iets moeilijk vinden of eng?

Als logopedist weet je van de kinderen wat ze moeilijk vinden en wat hen helpt: breng het in bij het gesprek om de kinderen op gang te helpen.

Tip: je kunt in de klas ook een verteltafel maken van het verhaal van kikker. Dan kunnen de kinderen het verhaal nog eens naspelen.

5.6. TOS(TI)-MONUMENT

Groep 1. Ik ben trots op mij

Doel
De leerling kent het begrip trots.

Materiaal

Digibord: Zet het filmpje *Trots op mij* klaar ([Trots op mij \(Dutch Sesame Street\) \(youtube.com\)](https://www.youtube.com/watch?v=...)).

Digibord: kerngloedkaartje *trots*
Kartonnen kaartjes (A6 of A7-formaat) met in 1 hoek een gaatje waar een lint door kan.
Lintjes.

Werkwijze

Luister naar het liedje uit Sesamstraat. Grover is trots op zichzelf. Hij vindt zichzelf bijzonder en knap. Hij kan zich goed vermaken en vindt zijn eigen grapjes leuk.

Laat het kerngloedkaartje *trots* zien en benoem dat trots kan voelen als stralend het hoofd omhoog.

Maak een rondje waarin iedereen vertelt waar hij of zij trots op is. *Ik ben trots op mij, omdat ik.....* Laat de kinderen na het rondje een medaille voor zichzelf maken die ze om hun nek kunnen hangen.

Groep 2. Trots zie je zo

Doel
De leerling kan herkennen en laten zien hoe 'je trots voelen' er uitziet.

Materiaal

Digibord: *Wie van de twee is trots?*
Digibord: kerngloedkaartje *trots*

Werkwijze

Bespreek kort in de kring wat trots betekent en waar je trots op kunt zijn. Laat het kerngloedkaartje *trots* zien en benoem dat trots kan voelen als stralend het hoofd omhoog. Bekijk dan samen op het digibord *Wie van de twee is trots?* Bij elke bladzijde mag één kind naar voren komen en aanwijzen wie van de twee kinderen trots is. Als de goede foto is aangewezen, mag de leerling het kind op de foto nadoen (gezichtsuitdrukking en lichaamshouding) en laten zien hoe hij/zij zelf doet als hij/zij trots is. Vraag of het kind ook weet wat het andere kind voelt.

Groep 3. Trots op het proberen

Doel

De leerling kan trots benoemen in termen van wat hij/zij *probeert*.

Materiaal

Digibord:

Zet het filmpje *Baby giraffe* klaar ([Baby Giraffe Tries to Stand and Takes His First Steps \(youtube.com\)](https://www.youtube.com/watch?v=...)).

Print op A4 voor alle leerlingen: *Superkonijn*.

Werkwijze

Bespreek kort wat de kinderen hebben gezien. Kan de baby giraffe al goed staan? Kan de baby giraffe al goed lopen? Denken de kinderen dat de kleine giraffe trots is op zichzelf?

Laat de kinderen samen tot de conclusie komen dat de moeder giraffe en de kleine giraffe trots zijn omdat de baby giraffe het steeds blijft *proberen*.

Trots ben je dus niet alleen als je iets goed kunt, maar ook en misschien wel vooral als je dingen probeert.

Trots ben je dus niet alleen als je iets goed kunt, maar ook en misschien wel vooral als je dingen probeert.

Alleen door te proberen kun je dingen leren!

Deel het superkonijn uit en vraag aan elk kind: noem één ding dat jij nog niet zo goed kunt, maar wat je wel steeds weer probeert. Samen met de assistent schrijft de leerling het op de tekening.

Ik probeer

.....

Ik probeer

.....

